

BOCIAN BIELY

Informačný spravodaj
Pracovnej skupiny SZOPK
pre výskum a ochranu bocianov

2019

Zoznam okresov (EČV) a počet obsadených hniezd v roku 2019

Okres	Počet hniezd	Okres	Počet hniezd	Okres	Počet hniezd	Okres	Počet hniezd
BA III	1	KK	25	PD	8	SO	36
BA IV	2	KM	1	PN	1	SP	28
BA V	1	KN	30	PO	30	SV	36
BB	6	KS	60	PP	18	TN	10
BJ	61	LC	39	PT	14	TO	4
BN	1	LE	3	PU	5	TR	13
BR	4	LM	21	RA	13	TS	9
BY	3	LV	27	RK	3	TT	3
CA	1	MA	12	RS	57	TV	93
DK	3	MI	92	RV	21	VK	36
DS	23	ML	40	SA	2	VT	64
DT	14	MT	13	SB	11	ZA	7
GA	3	MY	1	SC	1	ZC	12
HC	2	NM	3	SE	10	ZH	10
HE	78	NO	15	SI	4	ZM	5
IL	5	NR	4	SK	57	ZV	12
KA	5	NZ	25	SL	22	Spolu	1 286
KE IV	1	PB	1	SN	18		

Do prehľadu okresov s obsadenými hniezdami bociana bieleho v roku 2019 pribudol 70. okres Senec, s jedným novým hniezdom. Po trojročnom poklese hniezd evidujeme v roku 2019 nárast + 20 obsadených hniezd. Väčší nárast ako tri hniezda oproti minulému roku sme zaznamenali v okrese Humenné, Prešov a Vranov nad Topľou. Naopak pokles v okrese Nové Zámky a Sobrance. V ostatných okresoch je nárast či úbytok minimálne 1-2 hniezda. Je to prirodzený jav.

Z hľadiska počtu obsadených hniezd v jednotlivých obciach dominantné postavenie v roku 2019 získala obec Kamenica nad Cirochou (HE). V priebehu hniezdnej sezóny vzniklo v obci 18 obsadených hniezd. Vedenie letiska v predchádzajúcich rokoch pripravilo po obvode plochy 7 nových štípvov s podložkami. Na dvoch z nich v roku 2019 boli vyvedené mláďatá. Ďalšie obce s vyšším počtom obsadených hniezd sú: Zemplínske Hradište (TV) 12 hniezd, Dlhé nad Cirochou (SV) 9 hniezd, Veľké Raškovce (MI) 8 hniezd, Bušince (VK), Buzica (KS), Giraltovce (SK) a Kurima (BJ) 6 hniezd a Čičarovce (MI), Ladomírová (SK), Medzilaborce (ML), Péder (KS) a Rapovce (LC) 5 hniezd. Štyri hniezda sú v 10. obciach, tri v 36. obciach, dve hniezda v 122. obciach a jedno hniezdo v 784 obciach.

Počty obsadených hniezd v jednotlivých orografických celkoch r. 2019

Orografický celok	Počet hniezd	Orografický celok	Počet hniezd
Beskydské predhorie	80	Pliešovská kotlina	3
Biele Karpaty	4	Podbeskydská brázda	7
Bodvianska pahorkatina	3	Podbeskydská vrchovina	3
Borská nížina	23	Podtatranská brázda	1
Bukovské vrchy	6	Podunajská rovina	58
Burda	1	Popradská kotlina	37
Busov	1	Považské podolie	21
Čergov	3	Revúcka vrchovina	19
Cerová vrchovina	11	Rimavská kotlina	62
Chvojnická pahorkatina	1	Rožňavská kotlina	5
Dolnomoravský úval	3	Skorušinské vrchy	1
Horehronské podolie	4	Slanské vrchy	1
Hornádska kotlina	25	Slovenský kras	6
Hornonitrianska kotlina	8	Spišsko-Šariš. medzihorie	29
Hronská pahorkatina	28	Spišská Magura	6
Ipeľská kotlina	36	Stolické vrchy	3
Ipeľská pahorkatina	31	Šarišská vrchovina	6
Javorie	1	Trnavská pahorkatina	6
Javorníky	3	Turčianska kotlina	26
Košická kotlina	67	Turzovská vrchovina	1
Kremnické vrchy	2	Veporské vrchy	1
Krupinská planina	1	Vihorlatské vrchy	2
Laborecká vrchovina	71	Volovské vrchy	2
Levočské vrchy	1	Východosl. pahorkatina	63
Liptovská kotlina	24	Východoslovenská rovina	185
Ľubovnianska vrchovina	2	Zemplínske vrchy	3
Lučenecká kotlina	37	Zvolenská kotlina	22
Malé Karpaty	1	Žiarska kotlina	12
Nitrianska pahorkatina	12	Žilinská kotlina	5
Ondavská vrchovina	178	Žitavská pahorkatina	4
Oravská kotlina	12	Spolu	1 286
Oravská vrchovina	3		

Počet orografických celkov, v ktorých registrujeme obsadené hniezda bociana bieleho, zostal v porovnaní so situáciou v roku 2018 rovnaký. Viac ako tri hniezda v porovnaní s minulým rokom pribudli v celku Beskydské predhorie. Naopak pokles hniezd už dlhodobo registrujeme v celkoch Košická kotlina, Rimavská kotlina, Spišsko-šarišské medzihorie a Východoslovenská rovina. Počet hniezd z minuloročného minima vzrástol v roku 2019 v Borskej nížine a Východoslovenskej pahorkatine.

Počty obsadených hniezd v povodiach Slovenska v roku 2019

Povodie	Počet obsadených hniezd	Povodie	Počet obsadených hniezd	Povodie	Počet obsadených hniezd
Bodrog	572	Hron	66	Slaná	88
Bodva	34	Ipeľ	111	Uh	5
Dunaj	46	Morava	29	Váh	129
Dunajec	1	Nitra	44	Spolu	1 286
Hornád	103	Poprad	58		

Nadmorská výška obsadených hniezd na území Slovenska v roku 2019

Nadmorská výška	počet	Nadmorská výška	počet
do 100 m n.m.	7	od 501 do 550 m n.m.	28
od 101 do 150 m n.m.	361	od 551 do 600 m n.m.	22
od 151 do 200 m n.m.	279	od 601 do 650 m n.m.	36
od 201 do 250 m n.m.	199	od 651 do 700 m n.m.	20
od 251 do 300 m n.m.	100	od 701 do 750 m n.m.	8
od 301 do 350 m n.m.	77	od 751 do 800 m n.m.	12
od 351 do 400 m n.m.	53	od 801 do 850 m n.m.	3
od 401 do 450 m n.m.	44	nad 851 m n.m.	1
od 451 do 500 m n.m.	36	Spolu	1 286

Stav databázy v Atlase hniezd na stránke www.bociany.sk v roku 2019

V roku 2019 sme spracovali 2658 položiek v databáze Atlasu hniezd. Pri dôkladnom porovnaní s reálnym stavom sme opätovne zistili, že až 416 hniezd z tohto počtu je už zaniknutých a z databázy boli odstránené. Program však s nimi vykonáva všetky štatistické prepočty. Upozorňujeme, aby ste boli opatrní pri preberaní dát. V detailoch sa líšia od reálneho zistenia.

Opravené je zadávanie polohy hniezda na mape. Preto vás chceme požiadať, ak chcete pomôcť skvalitniť stránku, zadajte správnu polohu hniezda na mape, uľahčíte nám prácu. Vy najlepšie viete kde ktoré, vám blízke hniezdo sa nachádza v obci.

Vo svojich pripomienkach pri zadávaní údajov do Atlasu hniezd poukazujete na neprehľadnosť pri výbere správneho hniezda. Množstvo už opustených, zaniknutých, potenciálnych hniezd vám komplikuje situáciu pri vyhľadávaní. Viacerí sa vzdávajú a údaje vkladajú ako úplne nové hniezdo. Programátori, ktorí túto stránku pre ornitologickú spoločnosť v roku 2003 urobili už sa k nej vracajú a riešiť úpravy nemienia (ak ešte vôbec existujú). Hľadali sme preto

spôsob ako vám vkladanie údajov uľahčiť. Od začiatku hniezdnej sezóny 2019 sme pri každom hniezde, kde bol pridaný údaj o prilete na hniezdo, previedli toto hniezdo do stavu obsadeného hniezda. No nie sme presvedčení, že sme proces výberu hniezd pre užívateľov výraznejšie sprehľadnili. Ako obsadené bolo označených 400 hniezd. Veľmi by nám a tým, ktorí databázu využívajú pre praktickú ochranu pomohlo, ak by ste pri zadávaní nového hniezda spresnili jeho lokalizáciu najbližším číslom domu, ulicou či iným orientačným bodom v obci.

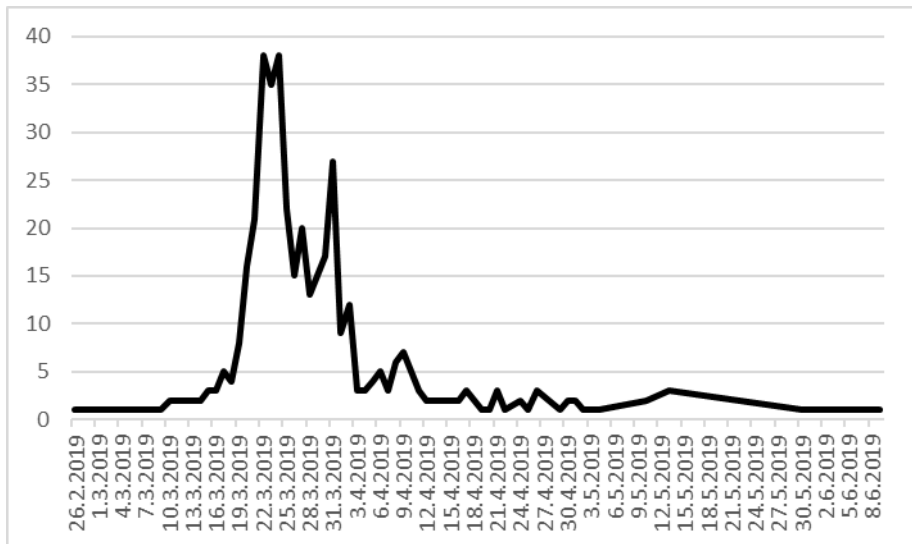
Pri spracovaní výsledkov hniezdenia sme reálne posudzovali stav na 2221 hniezdach a potenciálnych hniezdných stanovištiach. Spoliehali sme sa, že k tým 400 hniezdam, pri ktorých ste nám hlásili jarný prilet bocianov budeme mať od vás aj výsledky hniezdenia. Žiaľ, nebolo tomu tak. Údaje o počte mláďat na hniezdach a vôbec o stave hniezda v roku 2019 poskytlo prostredníctvom Atlasu hniezd 114 spravodajcov (mnohí aj opakovane a z viacerých hniezd). Je to chvályhodné, nakoľko sa často jedná o ojedinelé hniezda, z ktorých nemáme od iných spravodajcov žiadnu informáciu. Ceníme si údaje od žiakov zapojených do Ekovýchovného programu Bocian, ktorí prispeli údajmi z miest, kde nemáme žiadnych stálych spolupracovníkov. Ucelené prehľady za celé regióny (viac ako 10 hniezd) sme dostali od stálych spravodajcov, ich spolupracovníkov a krúžkovateľov mláďat. V roku 2019 nám svoje prehľady o hniezdení dodali Bacsa K., Balázs Cs., Bucz V., Csuthy A., Doboš D., Demko M., Feriancová E., Gálffyová M., Greš S., Hanousková V., Hartl J., Horňák F., Hošek V., Hruz V., Jureček R., Kerestúr D., Klíč V., Klíčová-Kunštárová V., Korňan J., Kovalík P., Kraus D. a J., Křišovský P., Kučera M., Kušík P., Mojžiš M., Novák A., Olekšák M., Onder J., Pečeňák M., Pjenčák P., Reiter M. a O., Riofliik Zs., Šepela M., Sinová E., Slobodník R. a V., Šrank V., Staš J., Štefániková S., Vlasáková M., Vongrej S. Každoročne sa spoliehame na ich výsledky. Ak nám údaje nedodajú (stalo sa niektorým tak aj v roku 2019) a my nie sme o takejto situácii vopred informovaní, nevieme už po sezóne túto stratu dať nahradiť. Napriek tomu vás chceme poprosiť, ak máte údaje z hniezdenia, len ste ich nevložili do databázy, kľudne to urobte aj dodatočne. Pre ucelený pohľad na priebeh hniezdenia bociana bieleho u nás to bude mať stále význam. Súčasne vás chceme poprosiť, zamerajte sa aj na posúdenie opustených hniezd a podložiek v akom sú stave a či z hľadiska budúcnosti je ešte reálne s nimi počítať ako s potenciálnymi stanovišťami alebo ich máme vyradiť z evidencie (prerastené stromami, nedostatočne stabilné, nevhodné a pod.). Sprehľadní to databázu hniezd.

Pripomíname ešte dôležitú podmienku. Ak vkladáte fotografiu hniezda zmenšíte jej kapacitu na 300 kB resp. 600 pix. Inak ju program neprevezme a vaše snaženie nebude úspešné.

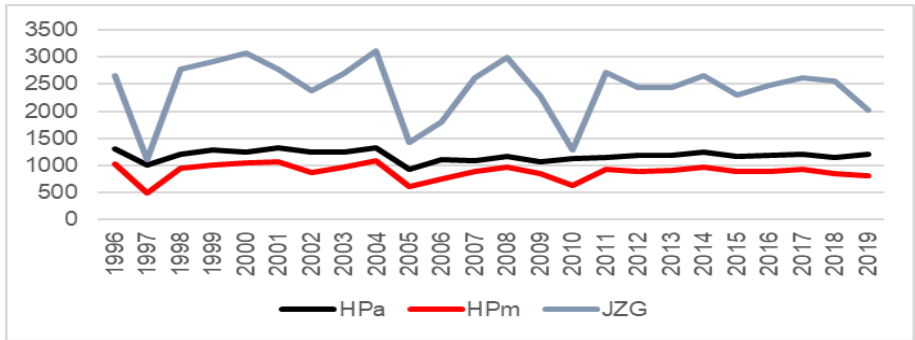
Ak spozorujete, že sa na hniezde vyskytuje bocian s krúžkom, zadajte túto skutočnosť do komentára k hniezdu. Pokúsime sa prísť údaje odčítať.

Prílety na hniezdo v roku 2019

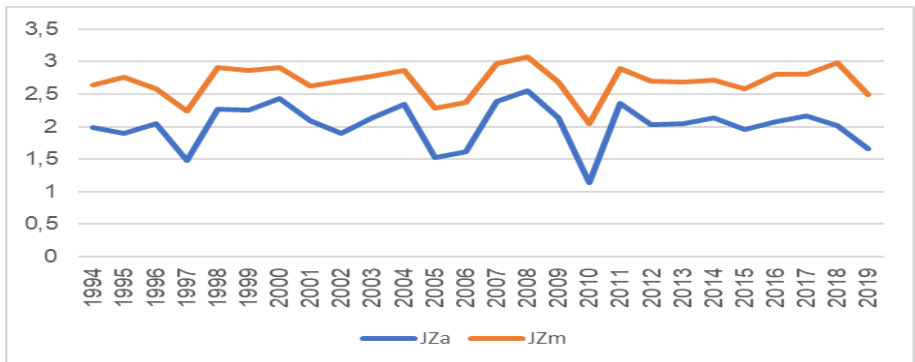
Prílet bocianov sme spracovali z vami nahlásených 399 údajov v Atlase hniezd na internetovej stránke www.bociany.sk. Prvé hlásenie z 26. februára patrilo bocianovi, ktorý doletel do obce Nižná Oľšava. Postupne do 10 marca prileteli bociany na hniezda v obciach Hokovce, Dobšiná a Sol'. Hromadný dolet na hniezda nastal po 15. marci a trval do 3. apríla. Na viacerých hniezdach sa tak ako každoročne krátkodobo, v čase nepriaznivého počasia zastavili bociany severnejších populácií, ktoré tu iba oddychovali. Ojedinelý prílet na hniezda sme registrovali celý mesiac apríl a máj. Dolietali jedince, ktoré si po prvýkrát na našom území zakladali hniezda.

Graf počtu vyvedených mláďat (JZG), počtu párov s vyvedenými mláďatami (HPm) a celkového počtu hniezdiacich párov (HPa) od r. 1994 do 2019

Graf priemerného počtu vyvedených mláďat prepočítaný na celkový počet hniezdiacich párov (JZa) a na počet párov s vyvedenými mláďatami (JZm) od roku 1994 do roku 2019

Bocian chváli

V tomto odstavci chceme poďakovať ľuďom okolo pani RNDr. Reiterovej, ktorých nenechal ľahostajným osud spadnutého hniezda v Stropkove. Aj keď bocian si svoj osud riešil po svojom a postavil si hniezdo na elektrickom stĺpe, stal sa nevitánym hosťom v priemyselnom areáli. Miesto na inštalovanie nového hniezda sa nepodarilo v bezprostrednej blízkosti nájsť. Dôležitú úlohu tu zohrala pani Vysokajová, ktorá keď sa dozvedela o probléme ponúkla priestor pre hniezdo vedľa, vo svojej záhrade. Svojím dielom prispelo aj mesto, po tom čo sa jeho primátor dozvedel o probléme. Poskytlo techniku na stavbu stĺpu. Svojpomocne opravenú kovovú podložku s výpletom hniezda bociany okamžite prijali a túto sezónu na ňom hniezdili.

Analýza výsledkov hniezdenia bociana bieleho na Slovensku v r. 2019

Na najčastejšiu otázku na konci hniezdnej sezóny aký bol pre bociany rok 2019 vám z pohľadu výsledkov hniezdenia odpovieme, že patril k neúspešným. Dôvodov je viac.

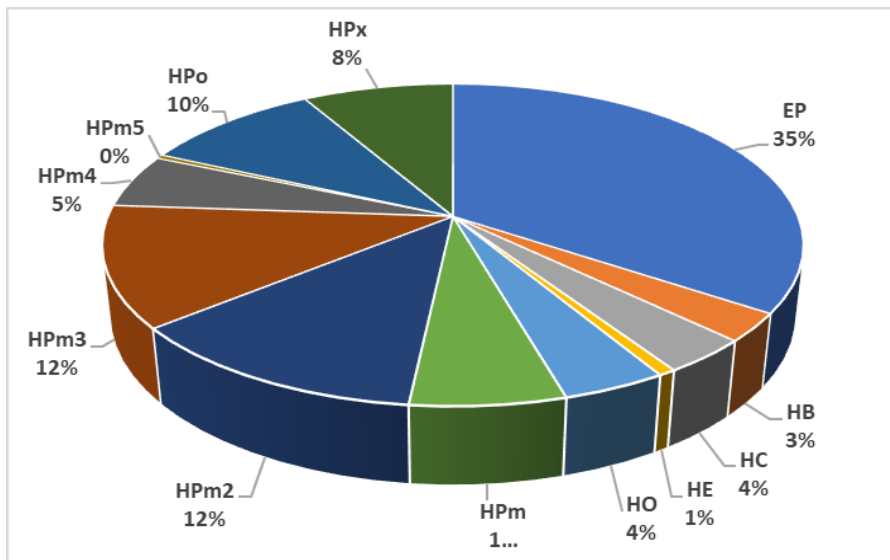
Počasie. Suchý marec, apríl takmer bez zrážok. Zato v čase znášania vajec prišlo dvoj-trojdnové sneženie (11.-14.4). Potom opäť bez zrážok, sucho a v máji, v čase liahnutia mláďat sneženie. A tie mláďatá, ktoré prežili doterajšiu nepohodu dostali v čase páperia dávku dažďa z prietrží. Premočenie spôsobilo podchladenie mláďat a hynutie. Vo výsledkoch sa to prejavilo nízkym počtom odchovaných mláďat (JZG – 2016). Druhým znakom je vysoký počet hniezd bez vyvedených mláďat (HPo – 218). No a sprievodným znakom je aj väčší počet hniezd s menším počtom mláďat (HPm1 – 135) a menší počet hniezd s väčším počtom mláďat (HPm4 – 120, HPm5 – 9). V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi zaznamenali sme malý počet hniezd sporadicky obsadených jedným bocianom ale párom bocianov. V tabuľke výsledkov je nápadný vysoký počet hniezd s neznámym výsledkom hniezdenia (HPx - 183), ktorý skresľuje reálne výsledky. Je takmer pravidlom, že pri prieskume v teréne zameriavame svoju pozornosť iba na obsadené hniezda. Hniezda, ktoré sú opustené, nie sú zaujímavé, a tak sa k nám informácie o ich funkčnom obsadení či opustení nedostanú. Nakoľko nemáme overený ich stav, preradíme ich v danom roku medzi hniezda s neznámym výsledkom. Ak sa táto situácia týka hniezda na stĺpe elektrického vedenia je viac ako pravdepodobné, že bolo po skončení hniezdenia z elektrického stĺpu odstránené. Nechceme však robiť zmeny bez overenia, preto v danom roku zostáva takéto hniezdo v kategórii HPx. Ak sa situácia zopakuje aj v nasledujúcom roku je viac ako pravdepodobné, že hniezdo je nefunkčné. Ak sa jedná o podložku preradíme ho medzi potenciálne, ak sa jedná o hniezdo na inom stanovišti preradíme ho do kategórie opustené až zaniknuté. V druhom roku čakáme či k hniezdu získame informáciu o jeho funkčnej existencii alebo zostáva v uvedenej kategórii. Ak dôjde k jeho obsadeniu preradíme ho opäť medzi obsadené hniezda. Každoročne sa stáva, že aj viac rokov prázdne, opustené hniezdo obsadí nový pár a využije ho k hniezdeniu.

V roku 2019 sme zaregistrovali ako nové 96 hniezd. V 41 prípadoch sa jednalo o prekládky a 45 ich vzniklo ako nové na stĺpoch elektrického vedenia. Aby nám nepribúdali hniezda na elektrických stĺpoch realizovali správy štátnej ochrany prírody v spolupráci s distribučnými spoločnosťami naloženie výpletu hniezd na prázdne podložky na samostatných stĺpoch v jednotlivých obciach. Na Slovensku máme evidovaných 766 neobsadených podložiek často bez materiálu.

Výsledky hniezdenia bociana bieleho na Slovensku v roku 2019

Výsledky		Počet, hodnota
H	- celkový počet preskúmaných hniezd a hniezdnych stanovišť	2 221
<i>Počet obcí, v ktorých sa hniezda a hniezdne možnosti vyskytujú</i>		1 292
Ha	- celkový počet obsadených hniezd (HB+HE+HPm+HPo+HPx)	1 286
<i>Počet obcí, v ktorých boli obsadené hniezda</i>		967
HPa	- celkový počet hniezdiacich párov (HPm + HPo + HPx)	1 208
<i>Počet obcí, v ktorých hniezdili bociany</i>		913
HPm	- počet hniezdiacich párov s vyvedenými mláďatami (HPm)	807
JZG	- počet vyvedených mláďat	2 016
JZa	- priemerný počet mláďat na jeden hniezdiaci pár (JZG / HPa)	1,66
JZm	- priemerný počet mláďat na pár s mláďatami (JZG / HPm)	2,49

Graf výsledkov hniezdenia v percentuálnom vyjadrení za rok 2019

Výsledky stavu, obsadenia a počet mláďat na hniezdach v roku 2019

	EP	HB	HC	HE	HO	HPm 1	HPm 2	HPm 3	HPm 4	HPm 5	HPo	HPx	Spolu
Es		13	45	1	8	14	21	26	9	2	31	24	194
Kd		8	4		5	5	21	13	5	1	12	19	93
Kons	2				1		2		1	1		2	9
Kt		3	4		1	3	12	20	5		7	8	63
NEs	2	1	4		2		3	4	3		3	3	25
Ps	590	29	9	7	48	76	159	142	71	2	128	77	1338
Pses	133	7	2	5	13	28	40	50	20	3	22	40	363
Pskd	18	2	2		1	1	2	5	3		4	3	41
Pskt	7		1	1	1	2	4	3			1	2	22
Pssm					2			1					3
Psst	8		1		1		2		1		1		14
Psts	5			1	1	1	1	3				2	14
Sb					1								1
Silo	1		1		2			1			1		6
Sm			2		2	1	2				3	3	13
St					1								1
Stpz			1		1	2	1	1	2		1		9
Stvk							1				1		2
Ts						2	1	1			1		5
Vk			1								2		3
Vod							1						1
Zem			1										1
Spolu	766	63	78	15	91	135	273	270	120	9	218	183	2221

Vysvetlivky symbolov a skratiek:

EP - umelé hniezdne podložky neobsadené už dva a viac rokov; HB - pár sa len sporadicky zdržiava na hniezde; HC - hniezda zaniknuté v tomto roku; HE - hniezdo bolo obsadené len jedným bocianom; HO - hniezdo neobsadené; HPm1 – HPm5 - hniezdny pár vyviedol jedno – päť mláďat; HPo - pár hniezdil, no nevyviedol mláďatá; HPx – nepoznáme výsledok hniezdenia. Es - elektrický stĺp; Kd - komín domu; Kons - kovová konštrukcia; Kt - vysoký tehlový komín liehovaru, pily, tehelne, kotolne; Nes - neživý elektrický stĺp s odpojenými drôťmi; Ps - samostatný stĺp s hniezdnou podložkou; Pses - podložka na stípe elektrického vedenia; Pskt - podložka na komíne kotolne; Pssm - podložka na strome; Psst - podložka na streche; Psts - podložka na telegrafnom stípe; Sb – stena bašty, zručaniny; Silo - zásobník krmných zmesí; Sm - strom; St - strecha; Stpz - strieška sušiacej veže hasičskej zbrojnice; Stvk - strieška vetracieho komína maštale; Ts - telegrafný stĺp; Vk - veža, štít kostola; Vod – vodojem, Zem – na zemi (v ZOO).

Poznámka: pri spracovaní Informačného spravodaja sme si všimli, že v minuloročnom čísle Informačný spravodaj Bocian 2018 sme chybné uviedli v tabuľke Výsledky - Počet obcí, v ktorých hniezdili bociany číslo 673. Správne má byť počet obcí 861. Ospravedľujeme sa.

Prekladanie hniezd – čo o tom neviete

V minulosti sme v spravodaji uvádzali aj prehľad o majetkovej príslušnosti hniezd k jednotlivým správcom hniezdnych stanovišť. Ako sme už popísali v predošlom čísle, prechodom na zmluvné riešenie postavenia hniezd medzi majiteľom pozemku (väčšinou obce) so Štátnou ochranou prírody SR, vie o majetkovej príslušnosti tých hniezd, na ktoré sa viažu zmluvy už iba správa chráneného územia alebo centrála ŠOP. Všetky zmluvne neriešené hniezda zatiaľ zostávajú v správe pôvodných majiteľov stanovišť. Aj hniezda preložené na samostatné stĺpy v minulosti zatiaľ nie sú riešené.

Zmluvne sa riešia momentálne len akútne prípady spojené s prekladáním hniezd z elektrických stĺpov. Do riešenia tak vstupuje aj tretí zmluvný člen. Je to distribučná spoločnosť, na objekte ktorej sa hniezdo nachádza. Odstráneniu hniezda, pokiaľ sa nejedná o havarijnú situáciu, predchádza splnenie si povinností voči prevádzke aj užívateľom (oznamovacia povinnosť v predpísanej lehote pred vypnutím energie, časový plán realizácie so zabezpečením mechanizmov a pod.). Ďalším obmedzením je podmienka zhodenia hniezda v mimo hniezdnom období. Distribučné spoločnosti toto k našej spokojnosti dnes koncepčne riešia v spolupráci s pracovníkmi ŠOP. Prekladanie sprevádza často napätá situácia skôr zo strany občanov, sympatizantov hniezdenia bociana. Vyplyva z neinformovanosti o riešení (zhodenie hniezda po skončení sezóny a žiadna okamžitá náhrada?) a zo zdĺhavého byrokratického vybavovania zmlúv v čase, keď bociany sú už na ceste zo zimovísk na svoje hniezda. Obci zo zmluvného vzťahu pripadá zodpovednosť za výber miesta budúceho stanovišťa tak, aby nebolo v rozpore s inžinierskymi sieťami a priestorovo neprekážalo životu v obci. Je to často ťažký rébus nájsť vhodné miesto aby vyhovovalo tak obci ako aj bocianovi (elektrické vedenie, predzáhradky, stromy a pod.). Obec by mala zabezpečiť aj údržbu čistoty pod hniezdom, aby nevznikli antipatie voči chránenému druhu. Štátna ochrana prírody preberá starostlivosť o hniezdo ako také a jeho ochranu. Jedná sa o údržbu pred deštrukciou a spadnutím. Zmluvne je ale potrebné sa poistiť, aby k hniezdu bol zabezpečený prístup nevyhnutnými mechanizmami aj v budúcnosti. Tak sa stalo na viacerých miestach, že priestor okolo hniezda bol časom zmenený na iný, ako bol jeho pôvodný účel, dnes už bez možnosti prístupu mechanizmom. A ten je potrebný nielen kvôli prerezávke korún stromov pred prerastením hniezda ale hlavne z dôvodu potreby údržby, odľahčenia hniezda a predídania jeho spadnutiu. V neposlednom rade aj v prípade potreby zásahu do hniezda kvôli odstráneniu nevhodného materiálu, zamotaniu sa mláďat do špagátov, napadnutia hniezda rojom včiel či potrebe označenia mláďat.

Popisom riešenia problémového hniezdenia chceme poukázať na to, že bocian sa stal sledovaným objektom aj inštitúciami, ktorým jeho prítomnosť pridáva na robote ale veríme, že aj potešení pomôcť mu prežiť.

Padajú hniezda

V predchádzajúcich spravodajoch sme vás informovali o čoraz naliehavejšej potrebe údržby niektorých hniezd. Tá súvisí s vekom kovových podložiek (funkčné sú od roku 1986), u ktorých dochádza k deštrukcii z dôvodu hrdzavenia a únavy materiálu. Rozdielny je aj materiál, z ktorého bola podložka vyrobená (kovový profil alebo pásovina) a spôsob jej osadenia na betónový stĺp (nadstavenie alebo dosadnutie na betónový stĺp). Ďalej je to z dôvodu preťaženia hniezda hniezdnym materiálom, kedy sa hmotnosť pohybuje na hranici únosnosti stanovišťa. Ďalším dôvodom je excentricky postavená stavba hniezda na podložke a predpoklad zrútenia hniezda.

V súčasnosti sú na Slovensku desiatky takýchto hniezd. Naliehavé prípady riešime v spolupráci so Štátnou ochranou prírody. V osobitných prípadoch situáciu riešia dobrovoľníci, občania so vzťahom k zachovaniu hniezda v obci (príkladom sú Smižany, Mládzo). Riešením je aj výpomoc hasičov miestnych zborov v rámci prípravy nácviku zásahu.

Vyzývame vás, aby ste si všimli hniezda a v prípade naliehavej potreby zásahu z vyššie uvedených dôvodov informovali starostov obcí, nás resp. pracovníkov úradov životného prostredia na nebezpečenstvo možného pádu hniezda, ohrozenia majetku či bezpečnosti pod hniezdom.

Šarišské Dravce pád hniezda.
Našťastie na opačnú stranu
ako stojí vozidlo pod ním.

Tibava, hniezdo v čase vyváždzania mláďat

Označovanie bocianov krúžkami a odčítavanie údajov v roku 2019

Odčítavaniu údajov z krúžkov bocianov sa špecializoval úzky kolektív pozorovateľov. Podľa navrhovanej metodiky, a to odčítať údaje hneď po jarnom prilete bocianov na hniezda, podarilo sa prekontrolovať 420 hniezd na území Slovenska. P. Pjenčák v snahe získať údaje z krúžkov na nohách bocianov prešiel 175 hniezd a na ďalších 207. hniezdach v čase vyvážania mláďat sa zameral na získanie výsledku hniezdenia. Údaje o značení (130) a výsledky hniezdenia (120) bocianov v okresoch Rožňava, Košice-okolie, časť okresu Trebišov a Poprad spracoval M. Olekšák. V. Klíč spracoval oblasť Zamaguria, Podtatranskú oblasť a Podpoľanie a dodal 28 údajov o označení. M. Fulín dodal 151 údajov o výsledku hniezdenia a 50 o označení bocianov. M. Gálffyová prispela 36. údajmi a S. Greš 15. údajmi o označení. Ostatní, ktorí sa zapojili do pozorovania krúžkovaných bocianov prispeli jedným – dvoma hláseniami: Hrúz V., Kušík P., Gajdács I., Ďurian P., Chavko J., Murín B., Helíková T., Hrabčák M., Korňan J., Marusic V., Slamka M., a Zaťovičová J. a Šepeľa M. K spolupráci s odčítaním sa pripojili na severe Maďarska a na priľahlej časti južného Slovenska aj maďarskí kolegovia (F. Papp a J. Serfőző).

Získali sme údaje o bocianoch krúžkovaných na Slovensku, ktoré aj hniezdia na Slovensku (66 údajov) a ktoré hniezdia v zahraničí (Maďarsko 12, Poľsko 1, Česká republika 1 a Slovinsko 1). Takisto sme zaznamenali bociany, ktoré boli krúžkované v inej krajine (Nemecko 3, Česká republika 1, Maďarsko 3, Chorvátsko 1) a hniezdia na Slovensku. Nie všetky hlásenia sú v čase spracovania Informačného spravodaja už Krúžkovacou centrálou vybavené. U ďalších 6 označených jedincov na hniezdach sa nepodarilo údaje odčítať. Štyria z nich mali hliníkový krúžok. Z údajov, ktoré sme z Krúžkovacej centrály o odčítaných bocianoch získali vieme, že priemerný vek bocianov s krúžkom na hniezdach v roku 2019 bol 6,5 roka a vek jednotlivých bocianov sa pohyboval v rozpätí 3 – 14 rokov. Výnimočným pozorovaním, v histórii sledovania bocianov, u nás už druhým (prvé bolo v Drienovci v roku 2016 – Olekšák M.), bola zistená prítomnosť oboch partnerov rodičovského páru označených krúžkami na jednom hniezde. V obci Ostrov (okres MI) zaznamenal takýto pár Š. Danko a v obci Bidovce M. Fulín. Zaujímavé sú pozorovania každoročnej zmeny hniezda u niektorých označených bocianov či naopak opakovaná už 6 ročná vernosť označeného bociana k tomu istému hniezdu.

Krúžkovaniu mláďat sa v roku 2019 venovalo podľa našich informácií 11 krúžkovateľov. Označených bolo 672 bocianov na hniezdach a tie, ktoré boli vypúšťané do prírody z rehabilitačných staníc (Olekšák M. – 151, Slobodník V. – 112, Fulín M. – 101, Klíč V. – 64, Hartl J. – 60, Hanousková V. – 53, Greš S. – 49, Kraus J. – 48, Krišovský P. – 22, Revický M. – 21, Ďurian P., Hošek V. – 5, Karaska D. – 2, Kiss E., Gálffyová M - 1) .

Aktivity k bocianovi realizované v roku 2019

Vítanie bocianov pod názvom Bocianí deň organizovala Ing. V. Rízová, pracovníčka pre environmentálnu výchovu na Správe CHKO Cerová vrchovina dňa 29.3.2019 na ZŠ s MŠ v Lovinobani. Ďalšie podujatie zorganizoval 1.4.2019 Mgr. S. Greš v obci Červenica. Tretie dňa 9.4. sa konalo v obci Buzica. Podujatie bolo zložené z dvoch samostatných častí. V prvej prebiehali pozorovania bocianov na hniezdach pomocou monokulárov a rozhovory na tému bocian. V druhej časti pod vedením MVDr. A. Balážovej, pracovníčky pre environmentálnu výchovu na Správe NP Slovenský kras, boli v rámci tvorivých dielní vyrábané modely bocianov, prebiehali hry a pozorovania prírodnín na náučnom chodníku bocianov v areáli Základnej školy.

S podporou SOS/BirdLife Slovensko a Lichtenštajnskej nadácie CICONIA sme vydali Obrazový metodický materiál k pozorovaniu hniezd bociana bieleho. Kľúčovými podujatiami bolo označovanie bocianov za účasti školskej mládeže. Vďaka distribučným spoločnostiam, ŠOP SR a Lichtenštajnskej nadácii CICONIA realizovali sme tieto podujatia na vybraných miestach Slovenska a mediálne spropagovali vo verejnosti.

M. Revický a žiaci v obci Ďačov

V. Kíľ a deti v obci Jarabina

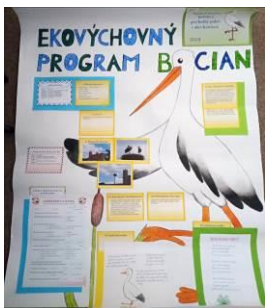

S. Greš a žiaci v obci Pušovce

M. Fulín a M. Revický v Malom Šariši

Aj v roku 2019 sme prostredníctvom internetu zorganizovali súťaž vo výrobe posterov zameraných na prezentovanie údajov získaných o hniezde bociana v obci. Hodnotené boli na regionálnej úrovni. Regionálne kolo pre okruh Žiliny sa konalo vo Vedeckej knižnici v Žiline dňa 23.10.2019. Spojené bolo s výstavkou detských prác. Lektorkami podujatia boli Ing. G. Kalašová a Ing. M. Balciarová, pracovníčky pre environmentálnu výchovu na Správe NP Malá Fatra. Žiaci 7. ročníka ZŠ s MŠ Kotešová pod vedením Mgr. Bogáňovej prezentovali plagát „Žiadosť bociana o prechodný pobyt v obci“ a žiaci zo ZŠ s MŠ v Dlhej nad Oravou vystavovali svoje literárne a výtvarné práce.

Ďalšie regionálne podujatie sa uskutočnilo 26.11. v Knižnici Pavla Dobšinského v Rožňave. Prehliadku aktivít a prezentáciu prác organizačne zabezpečila MVDr. A. Balážová, pracovníčka pre environmentálnu výchovu na Správe NP Slovenský kras. Kolektív žiakov 3. tried zo ZŠ Drienovec pod vedením Mgr. Bernáthovej a Mgr. Šimkovej prezentoval svoje výsledky posterom vo forme žiadosti o prechodný pobyt v obci. Podobne aj žiaci 7. triedy zo ZŠ v Dobšinej pod vedením K. Sadlowskej a žiaci zo ZŠ z Turni nad Bodvou prispeli postermi k obohateniu údajov a poznania druhu formou posterovej diskusie. Deväť škôl zo spádovej oblasti a to ZŠ Dlhá Ves, ZŠ Gemerská Hôrka, ZŠ Györgya Dénesa s VJM Plešivec, katolícka ZŠ Rožňava, ZŠ Rejdová, ZŠ Dobšiná, ZŠ Turňa nad Bodvou, ZŠ Drienovec a ZŠ ČSA Moldava nad Bodvou prispeli výtvarnými a literárnymi prácami k výstave priamo v knižnici. Dňa 2.12.2019 prebiehalo regionálne kolo prezentácii výsledkov pozorovaní formou power point prednášok v Gemersko-malohontskom múzeu v Rimavskej Soboti. Účastníkov najviac zaujala prezentácie žiakov 7A triedy Sebastiána Englera a Františky Koločaiovej zo ZŠ Hodejov vytvorené pod vedením učiteľky Ing. M. Lakotovej a prezentácia žiačky Terézie Kederovej zo ZŠ Hrachovo vytvorená pod vedením učiteľky Mgr. Z. Novosadovej. Podujatie lektorovala Ing. V. Rízová a kolektív spolupracovníkov. Vystavených 108 výtvarných a literárnych prác vytvorili žiaci zo základných škôl z Hodejova, Veľkej nad Ipľom, Hrachova.

Milí priatelia,

Každoročne vám na tomto mieste vzdávame vďaka za nezištnú pomoc pri vytváraní obrazu o stave populácie bociana bieleho u nás. Nás tvorcov a vás spoluautorov tohto jedinečného diela spája v tejto činnosti záujem, nadšenie, vytrvalosť a nezištnosť. Nie všetci, ktorí s nami komunikujú, to ale takto vnímajú. Preto sme sa pre tých, ktorí v týchto aktivitách vidia náš finančný prospech a dávajú nám to svojsky najavo, rozhodli objasniť, že logá uvádzané v materiáloch o bocianovi nie sú naši finanční donori ale morálne opory:

Logo dvoch bocianov patrí Základnej organizácii Bocian Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny, v ktorej je náš malý kolektív tvorcov aktivít k bocianovi organizovaný. Prostredníctvom tejto zložky sa usilujeme získavať prostriedky na tlač propagačných materiálov z rôznych environmentálnych fondov. Logo Lichtenštajnskej Nadácie CICONIA je poďakovaním nadácii, ktorá nám každoročne poskytuje skromný príspevok na cestovné náklady, tlačoviny a ceny do súťaží. Logo Slovenskej ornitologickej spoločnosti/BirdLife Slovensko je samozrejším z toho dôvodu, že spoločnosť pre naše účely zriadila internetový Atlas hniezd a viacerí z vás, ktorí prispievate údajmi, ste jej členmi. Logo Východoslovenského múzea, ktoré je kultúrnou inštitúciou Košického samosprávneho kraja, je na materiáloch z toho dôvodu, že ako pracovníci múzea už dvadsiaty rok organizujeme pre verejnosť na pôde múzea i mimo neho Ekovýchovný program Bocian. Za týmto účelom nám múzeum poskytuje priestory na stretnutia a výstavy. Logo Štátnej ochrany prírody Slovenskej republiky je symbolom inštitúcie, s pracovníkmi ktorej sme od začiatku v úzkej spolupráci nielen pri výskume hniezdenia ale aj ochrane bociana bieleho. S pracovníkmi ŠOP pre environmentálnu výchovu zasa realizujeme Ekovýchovný program Bocian. Do zoznamu podporovateľov patria aj distribučné spoločnosti energetických podnikov, ktoré v prípade potreby nám všemožne vychádzajú v ústrety na celom území Slovenska.

Ďakujeme vám všetkým za spoluprácu.

Tlač: ZO SZOPK BOCIAN, Puškinova 15, 083 01 Sabinov

Náklad: 150 kusov

Redakčne spracoval: RNDr. Miroslav Fulín, CSc.

Spravodaj je nepredajný, je určený spolupracovníkom a pre potreby štátnej a odbornej správy ochrany prírody. Neprešiel jazykovou úpravou.

Foto na titulnej strane: Podložky aj s hniezdami padajú. Foto: M. Fulín, Šarišské Dravce

Kontaktná adresa: www.bociany.sk alebo fulin@zoznam.sk

Miro Fulín, Puškinova 15, 083 01 Sabinov

